

GUNNAR HÖKMARK

En ny giv

Förbundsordföranden i Moderata Ungdomsförbundet, civilekonom Gunnar Hökmark, har skrivit den tredje artikeln om moderaternas nya handlingsprogram.

Det förslag till partiprogram som nu är ute på remiss präglas av en genomgående enighet i enskilda sakståndpunkter. Det är en styrka för Moderata Samlingspartiet.

Men ett politiskt program har inte bara till uppgift att föra fram korrekta sakståndpunkter, det måste också lyfta fram de viktigaste politiska kraven på ett sådant sätt att partiets samhällssyn och politiska mission kommer klart i dagen. I det perspektivet kan vissa detaljer försummas medan centrala problemområden måste prioriteras. Programmet måste till sin disposition genomsyras av den attityd med vilken man vill möta framtiden.

Häri ligger det nuvarande programförslagets brister. Även kommittén, i vilken jag själv varit ledamot, säger detta i sin missivskrivelse. Programmets olika krav avspeglar inte tillräckligt de förutsättningar för svensk politik som kommer att gälla under hela 80-talet. Förutsättningar som kräver nytänkande, ifrågasättande och ett uppbrott från den traditionella politikerrollen. Programmet redovisar inom område efter område viktiga ståndpunkter men utan att ange vad som är viktigt och inte viktigt och framförallt, vad som är nödvändigt.

All politik utgår från verkligheten. Den verklighet som vi idag lever med i Sverige är att vi är ett ledande välfärdsland rikt på mänskliga, tekniska och ekonomiska resurser. Trots dessa goda förutsättningar befinner vi oss i kris. Vi riskerar att genom felaktigt handhavande av våra samhällsliga resurser förlora viktiga delar av vår nations välfärd.

Samtidigt som vi står inför risken att förlora delar av vår välfärd ser vi också att många människor, mitt i och trots välfärden är olyckliga och ensamma. Vårt samhälle lider av ett slags gemenskapsproblem.

Djupgående problem

Varför är det så att det land som moderaterna vill formulera ett 80-tals program för riskerar att förlora viktiga delar av sin välfärd? Och varför är vi, trots den välfärd vi ändå har, inte ett så lyckligt land som vi skulle vilja vara? Detta är grundläggande frågor vars svar måste vara utgångspunkten för moderat 80-tals-politik.

Svaret ligger i att våra ekonomiska problem egentligen är symtom på ett betydligt mer djupgående problem. Våra ekonomiska problem är egentligen den ekonomiska redovisningen av att vi byggt upp vårt samhälle fel.

Vi har skapat en struktur i vårt samhälle som står utanför människornas inflytande. Välfärdens innehåll har bestämts av politiker i stället för av människorna själva. Vi har fått ett samhälle som alltför mycket präglas av politikens övertro på politiska åtgärder och alltför litet tro på människorna själva. Det har minskat utrymmet för människorna och skapat ett samhälle som är någon annans.

För många regleringar

Vårt samhälle förutsätter idag att statliga verk och myndigheter skall kunna planera och administrera ända in i människornas vardag. Regler, regleringar och förbud anses inom alla upptänkliga sidor av livet vara förutsättningen för förnuftigt beteende hos människorna. Men eftersom administration och planer inte i verkligheten – möjligtvis i teorin – skapar lycka och välbefinnande har vi bara fått kostnaderna och tungroddheten samtidigt som människor med all rätt själva krävt resurser för sina egna liv.

Vi fungerar fel i Sverige. Vi tror att förhandlingar, sammanträden, planering och prognoser är det viktigaste. Vårt näringsliv planerar och sammanträder, utbildar och konfererar i stället för att satsa på att producera och sälja. Och alla regler, alla planer och alla förhandlingar har skapat den största offentliga sektorn i världen.

Här har vi det egentliga svenska problemet. Misstron mot människorna har lett till en förmyndarattityd hos politiker som skapat ett samhälle som beskär människors flexibilitet och frihet. Men eftersom det är människorna själva som är drivkraften i vårt samhälle har vi i Sverige beskurit drivkraften samtidigt som samhället blivit annorlunda än vad vi själva hade velat.

På den vägen har vi fått ett dyrare samhälle än vad vi har råd med. Där nya idéer är kringgärdade av så många regler att vi i stället för vitalitet fått resignation. Och när de egna insatserna, det egna ansvaret, inte spelar någon roll, då har vi också fått just rotlöshet och en slags hopplöshet inför samhälle och framtid.

En ny giv

Ett moderat partiprogram måste kunna formulera vad jag vill kalla en ny giv i svensk politik som utgår ifrån denna grundläggande syn på hur det svenska samhället, trots all välfärd, har misslyckats.

En plattityd som kan sägas är, att om det fortsätter att fungera som det har fungerat, då kommer det att gå som det har gått. Programmet anger inte med sin redovisning av saksändpunkter inom alla upptänkliga områden hur vi ska uppnå en politik som garanterar att

vi fungerar annorlunda som samhälle. Det räcker inte med justeringar för då kommer det ändå, mer eller mindre att gå som det hitintills har gått.

Hur ser då grunden för en ny giv ut?

För det första måste politiker inse att de inte själva kan lösa alla problem. Politiker kan vare sig skapa lycka eller livskvalitet. Däremot kan de skapa förutsättningar. En ny giv förutsätter ödmjukare politiker som inser sin begränsning. Tyvärr menar jag att programförslaget i sina olika avsnitt inte återspeglar detta.

För det andra måste man inse att mänsklig gemenskap i verklig bemärkelse endast kan växa fram i frihet. Det är endast människornas eget direkta engagemang för varandra som betyder något om vi vill skapa ett varmt samhälle. Denna grundläggande attityd saknar jag i det socialpolitiska avsnittet som i stället exercerar med skatteskalor.

För det tredje måste vi inse att det är endast de ideal, de värderingar och normer, den gemenskap som kan leva av sin egen kraft som är värda något, vare sig det gäller föreningslivet, folkrörelserna eller kulturlivet. Även denna attityd borde i högre utsträckning präglade avsnittet om kultur och massmedia.

För det fjärde måste vi göra klart att frihet och tillväxt är förutsättningar för livskvalitet. De är bara förutsättningar, inga garantier för livskvalitet. Men det finns inga andra än människorna själva som kan avgöra vad livskvalitet är. Här vill jag gärna säga att det inledande avsnittet "Frihet och demokrati" når en viktig ansats.

Den offentliga sektorn

En ny giv måste vara beredd att ifrågasätta varje enskild verksamhet inom den offentliga sektorn. Inte för att den offentliga sektorn i sig själv är dålig utan för att den är för stor. Vill vi värna om de viktigaste områdena måste vi vara beredda att gå desto hårdare fram inom andra.

Nya tankar om den offentliga sektorn måste tänkas. Landstingen är en tvåhundraårig institution i Sverige. Det är därmed inte sagt att detta är den bästa organisationsformen för sjukvården.

I stället innebär landstingen ytterligare en beskattningsnivå. Det innebär att skattehöjningar som sker var för sig i kommunerna och landsting tillsammans blir stora höjningar. Det innebär att de prioriteringar i olika kommunala verksamheter som måste göras, inte blir gjorda. Landstingen innebär i sig ytterligare en administrationsnivå med mer byråkrati än vad som egentligen behövs. Landstingen innebär också att den viktiga sjukvården hänger undanskymd för väljarna mellan kommunalpolitiker och rikspolitiker. Här har programkommittén gjort ett viktigt ställningstagande som visar på den goda viljan att inte i första hand komma åt den offentliga sektorns verksamheter utan dess struktur.

Ett moderat partiprogram måste dock ifrågasätta inte bara strukturen för den offentliga sektorn utan också varje enskild verksamhet i den. Behöver vi ett Konsumentverk, större än någonsin, när svenska folket är mer utbildat än någonsin och när vi tvingas låna 20 miljarder varje år? Behöver vi en Skolöverstyrelse? Vi måste fråga oss om inte svenska barn kommer att gå till skolan även om vi avskaffar SÖ. Behöver vi Planverket? Skulle våra hus rasa

samman eller byggas utan garderober om Planverket avskaffades? Behöver vi i Sverige ha ett lekmiijöråd som bestämmer hur dockorna skall se ut? Behöver vi ett Statens Ungdomsråd som falskeligen utger sig för att vara ungdomsföreträdare samtidigt som man bekämpar allt som ungdomar tycker om? Här menar jag att parti-programmet i resonemanget om den offentliga sektorn inte tillräckligt starkt anger den nödvändiga färdriktningen.

Partiprogrammet bör offensivt göra klart att om vi vill värna om den svenska välfärden, då måste vi ifrågasätta varje del av den offentliga sektorn. Vi måste spara administration för att verkligen ha råd med den offentliga sektorns produktiva och viktiga områden. Vi behöver färre kansliråd, sjukhusdirektörer, kanslisekretärer och fler sjuksköterskor, fler lärare och fler anställda på våra ålderdomshem. Här finns det all anledning att vara självmedveten, denna syn på besparingar har inget med småginhel och snålhet att göra.

I stället är det så, att de som inte sparar nu är illojala mot den svenska välfärden. Varje procents expansion av den offentliga sektorn är ett hot mot vår framtid eftersom vi måste låna pengar till den. Det budskapet borde program-förslaget aggressivt överlämna till varje moderat kommunalpolitiker.

Återupprätta marknadsekonomin

I programförslaget har marknadsekonomin en framskjuten roll. Vi måste återupprätta marknadsekonomin för att vi ska klara 80-talet. Marknadsekonomin är överlägsen när det gäller att ta till vara resurser, initiativ, idéer och allt annat som är av betydelse för tillväxt och

utveckling. Programförslaget borde dock inte nöja sig med att konstatera sådant. I stället borde man skisserat ett åtgärdsprogram för att steg för steg återupprätta marknadsekonomin. Det är nämligen 80-talets viktigaste politiska uppgift.

Inom ramen för att återupprätta marknadsekonomin måste vi också se över de regler som idag gör näringslivet onödigt tungrovt. Därför bör vi avskaffa MBL. Medbestämmandelagen har inte lett till ökat inflytande för de enskilda arbetstagarna, inte till ökad effektivitet och inte heller till ökad känsla av deltagande. Det svaret kan man få på varje svensk arbetsplats. Om en reform inte lever upp till sina syften bör den avskaffas. Där har programförslaget förtjänstfullt tagit ett rakt ställningstagande.

Sverige och utlandet

I en orolig värld är det viktigt att vi sluter upp bakom de ideal som kännetecknar vårt samhälle. Det innebär att vi känner ett ansvar för alla de människor som idag lider av en fattigdom som vi inte kan tänka oss, för de barn som på grund av undernäring döms till livslång passivitet. Därför måste vi — trots egna problem — vara beredda att öka svenskt u-landsbistånd. Ett sådant ställningstagande saknas i programförslaget.

Men vi måste också våga låta vår utrikespolitik självmedvetet präglas av en strävan för demokratisk utveckling, marknadsekonomi som grund för internationell handel och för utveckling även i fattiga länder och en enveten kamp för frihet. Kring dessa punkter skulle jag vilja se mer av självmedvetenhet i det utrikespolitiska avsnittet.

Framtidstro

Ett partiprogram bör ha som sin ambition att formulera en politik som kan återskapa tron på morgondagen, som motiverar till nya investeringar, som uppmuntrar till mänsklig gemenskap och som stimulerar mänsklig skaparglädje och initiativkraft. Det är mer viktigt än någonsin att visa på att med rätt politik kan våra problem klaras upp. Ett riktigt krismedvetande förutsätter inte bara insikt i problemen utan också en tro på att de kan klaras upp.

I en tid av bristande politikerförtroende behöver vi en politik som gör det värt att tro på politiker. Vi behöver en ny giv som inte i första hand vill skapa färdiga lösningar på livets alla områden utan som i stället koncentrerar sig på att skapa de förutsättningar som krävs för att människor skall ta personligt ansvar, visa medmänskligt engagemang och självpåtagen samhällssolidaritet. Moderat politik måste konsekvent präglas av en insikt i att mänskliga problem inte alltid kan lösas genom politiska be-

slut och en insikt i att frihet för människor är den drivkraft som stimulerar till personliga insatser inom samhällets alla områden. Det budskapet borde vara programförslaget sammanhängande tråd, men är det inte i tillräcklig styrka.

Mina synpunkter på programförslaget har inte direkt följt dispositionen. Detta beroende på att jag inte haft ambitionen att diskutera enskilda sakfrågor, eftersom det här som jag inledningsvis slog fast, möter enighet. I stället har jag valt att visa på den attityd och de grundläggande budskap som bör prägla programmet.

Vi moderater har ett ansvar för att 80-talet skall präglas av en sådan ny giv i svensk politik. Vi står inför ett decennium då vår nation kanske mer än någonsin behöver moderat politik. Min förhoppning är att det slutliga programförslaget bättre än det nu liggande skall teckna en sådan.